Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Terje Sorgus

FK080

FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE EESTI JA SOOME NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Tõnis Elling

Mag. iur.

Tallinn 2011

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Eesti ja Soome näitel	
Töö autor: Terje Sorgus	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lõputöö on kirjutatud teemal „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Eesti ja Soome näitel“. Töö on eesti keeles ning koosneb 41 leheküljest. Sisulise osa pikkuseks on 41 lehekülge. Lõputöö koostamisel on kasutatud 34 allikat, millele on tekstis viidatud. Teema on aktuaalne, kuna aastast 2008 on Euroopa Liidus käsil täpsustav arutelu direktiivi finantsteenuste regulatsiooni osas. Finantsteenuste maksustamist puudutavas regulatsioonis esineb probleeme, millest antakse ülevaade lõputöös. Töö eesmärk on analüüsida, kuidas maksustatakse finantsteenuseid käibemaksuga Eestis ja Soomes. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded: 1) antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Eestis; 2) antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Soomes; 3) analüüsitakse finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Eestis; 4) analüüsitakse finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Soomes. Uurimismeetodina kasutatakse kvalitatiivset analüüsi ja sünteesi meetodit. Autor jõudis järelduseni, et finantsteenuseid puudutavas regulatsioonis esinevad olulised puudujäägid, mis põhjustavad nii juriidilisi kui ka majanduslikke turumoonutusi. Peamisteks probleemideks on ebapiisav mõistete sisustamine, tõlgendust vajavad fraasid direktiivis. Autor arvab, et direktiiv ja sellest lähtuvalt ka Eesti ja Soome käibemaksuseadus vajavad täiendamist. Turumoonutuste ära hoidmiseks oleks vaja finantsteenuste käibemaksuga maksustamist reformida, laiendades olemasolevat maksuvabastuse ulatust B2B tehingute puhul.	
Võtmesõnad: finantsteenus, käibemaks, maksustamine, Eesti, Soome, Euroopa Liit	
Võõrkeelsed võtmesõnad: financial services, value added tax, taxation, Estonia, Finland, European Union	
Säilitamise koht: Tallinn	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Tõnis Elling	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS 4
1. FINANTSTEENUSTE MÕISTE JA OLEMUS 6
1.1. Finantsteenused Eestis 6
1.2. Finantsteenused Soomes 13
2. FINANTSTEENUSTE MAKSUSTAMINE EESTIS JA SOOMES 20
2.1. Finantsteenuste maksustamine Eestis 20
2.2. Finantsteenuste maksustamine Soomes 26
KOKKUVÕTE 34
SUMMARY 36
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU 38

SISSEJUHATUS

Finantsteenuste maksuvabastus Euroopa Liidus kehtib aastast 1977 ning vastavalt käibemaksudirektiivile toimub nende maksustamine ühtsete reeglite alustel. Maksuvabastusega kaasneb sisendkäibemaksu mahaarvamise piirang maksuvaba finantsteenuse osutamiseks soetatud kaubalt või saadud teenuselt. Teisisõnu on tegemist käibemaksu kumuleerumisega, kuna hind suureneb käibemaksu võrra ning sisendkäibemaksu kulu on finantsteenuse osutaja kanda. Samuti on aastast 1977 juurde tulnud hulgaliselt uusi teenuseid, mida tol ajal veel ei tuntud.

Lõputöö teemaks on valitud finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Eesti ja Soome näitel, kuna need kaks riiki on Euroopa Liidu käibemaksuterritooriumi osad ning sellest lähtuvalt peab nende riikide sellealane seadusandlus olema kooskõlas Euroopa Liidu Nõukogu direktiiviga, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. Direktiiv on kohustuslik igale liikmesriigile sellisel määral, et tuleb saavutada nendes kirjeldatud tulemus. Siiski on jäetud riikide vastavatele organitele valikuvabadus vormi ja meetodite osas. Kuna direktiivi paljud sätted on väga minimaalse kirjeldusega ning eeldavad oskuslikku tõlgendamist, on see kaasa toonud hulgaliselt kohtulahendeid, mis on samuti olulise tähtsusega.

Lõputöö aktuaalsus tuleneb puudulikust finantsteenuste mõiste sisustamisest direktiivis. Aastast 2008 on Euroopa Liidus käsil täpsustav arutelu direktiivi finantsteenuste regulatsiooni osas, kuna liikmesriigid tõlgendavad erinevalt finantsteenuseid ning see tekitab konkurentsimoonutusi ning kasvavad kohtuasjad. Prioriteediks on seatud maksuvabade finantsteenuste määratluste ajakohastamine.

Probleem seisneb selles, et riigid tõlgendavad finantsteenustena erinevaid teenuseid ning nende käibemaksustamise regulatsioon on sätestatud erinevates seadustes, mis omakorda raskendab nende jälgimist. Kuna ka riikide käibemaksuseadustes ei ole ammendavat finantsteenuse mõistet, kaasneb sellega tihti vale maksuvabastuse

kohaldamine. On tekkinud vajadus selge määratluse järgi finantsteenuse mõiste sisustamisel ning maksuvabastuse kohaldamiseks.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Eestis ja Soomes. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1) antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Eestis;
2) antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Soomes;
3) analüüsitakse finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Eestis;
4) analüüsitakse finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Soomes.

Lõputöö on teoreetiline uurimus. Uurimismeetodiks on andmekogumise meetod – käibemaksualase kirjanduse ja õigusaktide analüüs. Töös püstitatud ülesannetele vastamiseks kasutab autor kvalitatiivset analüüsi ja sünteesi meetodit.

Lõputöö on jagatud kaheks peatükiks, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis annab autor ülevaate finantsteenuste mõistest ja olemusest Eestis ja Soomes, tutvustades nii finantsteenuste tunnuseid, kui ka finantstegevust reguleerivaid õigusakte. Teises peatükis analüüsib autor Eesti ja Soome finantsteenuste maksustamise põhimõtteid. Põhjalikumalt keskendub autor lõputöös väärtpaberitehingutega seonduvate teenuste käibemaksuga maksustamise analüüsile. Samuti analüüsitakse teenuseid, millele kehtib maksuvabastus. Töö teises peatükis tuuakse välja ka probleemid, mis tulenevad ebapiisavast finantsteenuse mõiste sisustamisest nii direktiivis, kui ka Eesti ja Soome ja õigusaktides.

Lõputöös kasutatakse Eesti ja Soome õigusakte, käibemaksu direktiive ning Euroopa Kohtu lahendeid. Lisaks kasutatakse allikatena Eesti ja Soome käibemaksualast kirjandust.

1. FINANTSTEENUSTE MÕISTE JA OLEMUS

1.1. Finantsteenused Eestis

Maksuvabastus finantsteenustele on kehtinud läbi aegade, sellega on soovitud vältida kapitali maksustamist käibemaksuga. 28. novembril 2006. aastal võeti vastu Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ (edaspidi käibemaksudirektiiv), sooviga tühistada 17. mail 1977. aasta Euroopa Nõukogu kuues direktiiv 77/388/EMÜ (edaspidi kuues direktiiv).[1] Uues käibemaksudiretiivis muudeti võrreldes kuuenda direktiiviga nii struktuuri, kui ka sõnastust, kuid sellega ei kaasnenud põhimõttelist sisulist muutust. Käibemaksudirektiivi uue sõnastuse ja struktuuri vajadus tulenes sätete selgest ja otstarbekast esitamisest, mis oleks kooskõlas õigusliku reguleerimise põhimõttega.

Alates 2009 aastast jõustunud käibemaksuseadusesse on kirjutatud terviklik loetelu maksuvabadest finantsteenustest, varasema viite asemel krediidiasutuste seaduse sätetele. Uut redaktsiooni on ka täiendatud - maksuvabastust kohaldatakse nii avalikele, kinnistele kui ka avatud investeerimisfondidele. Käibemaksudirektiivist tulenevale vajadusele lisaks väärtpaberite emiteerimise ja müügiga seotud maksuvabadele tehingutele rakendatakse maksuvabastust ka väärtpaberite ostmisega seotud tehingutele. Finantsteenuste maksuvabastuse põhjuseks on asjaolu, et finantsteenused valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette.[2]

1. jaanuarist 2009 ei maksustata käibemaksuga järgmiste finantsteenuste käivet:

1) hoiustamistehingud avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks;

---

[1] Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, 28. november 2006, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, ELT nr L 347, 11.12.2006; Euroopa Nõukogu kuues direktiiv 77/388/EMÜ, 17. mai 1977, kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta – ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas, EÜT nr L 145, 13.06.1977.

[2] K. Tipke, J. Lang. Steuerrecht. 16. tr. Köln: Schmidt, 1998, lk 661.

2) laenutehingud, sealhulgas tarbijakrediit, hüpoteeklaenud ja muud äritehingute finantseerimise tehingud;
3) liisingutehingud;
4) arveldus-, sularaha siirdamise ja muud raha edastamise tehingud;
5) mittesularahaliste maksevahendite, sealhulgas elektrooniliste maksevahendite, reisitšekkide ja vekslite väljastamine ja haldamine;
6) tagatis- ja garantiitehingud ning muud isikule tulevikus siduvaid kohustusi tekitavad tehingud;
7) tehingud nii oma kui ka klientide arvel väärtpaberituru seaduse §-s 2 sätestatud kaubeldavate väärtpaberite ja välisvaluutaga ning muud rahaturutehingud, sealhulgas tehingud tšekkide, vekslite, hoiusesertifikaatide ja muude selletaoliste instrumentidega;
8) väärtpaberite emiteerimise, müügi ja ostmisega seotud tehingud ja toimingud;
9) rahamaakleri tegevus;
10) käesoleva lõike punktides 1–9 nimetatud teenustega seotud läbirääkimisteenus;
11) investeerimisfondide seaduses sätestatud investeerimisfondi ja muu finantsjärelevalve alla kuuluva Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi investeerimisfondi valitsemine, sealhulgas fondivalitseja ülesannete edasiandmise korral fondi valitsemisega seonduvate teenuste osutamine fondile.[3]

Vastavalt krediidiasutuste seaduse (KAS) § 6 lg 1 punktis 1 nimetatud hoiustamistehingule avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks, tohivad selliseid tehinguid sooritada ainult krediidiasutused.[4] KAS § 3 lg 1 sisustab krediidiasutuse mõiste järgnevalt - krediidiasutus on äriühing, mille peamiseks ja püsivaks majandustegevuseks on avalikkuselt rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning oma arvel ja nimel laenude andmine või muu finantseerimine (pangad). Hoiuseks on hoiustaja nõue krediidiasutuse vastu, millega kaasneb hoiustatava raha üleminek panga omandisse. Kui klient hoiab oma sularaha panga seifis, siis ei ole tegemist hoiustamisega, vaid seifi üürimisega, mis on

[3] Käibemaksuseadus, 10.12.2003, jõustunud vastavalt §-le 50 - RTI 2004,41,278…RTI 10.12.2010,3, § 16 lg 2^1.
[4] Krediidiasutuste seadus, 09.02.1999, jõustunud vastavalt §-le 42 - RTI 2000,35,222…RTI 21.12.2010,3, § 6 lg 1 p 1.

maksustatav käive.[5] KAS § 4 lg 2 alusel loetakse hoius avalikkuselt kaasatuks, kui avalikkusele (eelnevalt kindlaksmääramata isikute ringile) on tehtud ettepanek raha hoiustamiseks või muude tagasimakstavate rahaliste vahendite muul viisil kaasamiseks. Hoiustamistehingutega on seotud näiteks teenustasu hoiuse avamise või sulgemise eest, jooksvad hooldustasud, panga poolt väljastatava konto väljavõtte tasu, saldoteatise tasu jne.

Finantsteenuseks loetakse ka laenu-, krediidi- (kaupade müük järelmaksuga) ja liisingutehingud. Kuigi kehtiv KMS otsesõnu ei kehtesta enam kasutus- ja kapitalirendi legaaldefinitsioone, eristatakse formaalsel alusel siiski teenuse osutamist ja kauba võõrandamist.[6] Liisingutehingut loetakse finantsteenuseks ainult sellisel juhul, kui lepingu lõppemisel ei toimu omandiõiguse üleminekut liisinguvõtjale. Laenutehinguks loetakse ühe isiku kohustust (laenuandja) anda teisele isikule (laenusaaja) rahasumma või asendatav asi (laen) ning laenusaaja kohustust tagastada sama rahasumma või sama liiki asi sama kvaliteediga ja samas koguses. Kui laenatakse kehalisi esemeid, siis tekib nii laenu andmisel kui tagastamisel maksustatav käive, kuid intressid ja teenustasud on sellegipoolest maksuvabad.[7] Laenutehingutega seotud teenustasudeks on intressid (tasu raha kasutamise eest), laenulepingu sõlmimise või muutmise tasu, tagatise hindamise tasu, teatise väljastamise tasu võla suuruse kohta.

Arveldustehinguks loetakse raha hoiustamist arvelduskontol ning see hõlmab sularahas ja sularahata arveldusi. Arveldustehingu sisuks on maksekäsund.[8] Arveldustehingutega on seotud konto avamise ja sulgemise tasud, ülekandetasud, sularaha sisse- ja väljamakse teenustasud, perioodilised ja telefoni- või internetipanga hooldustasud, väljavõtete ning tõendite väljastamise tasud, maksekaartide väljastamise ja hooldamise tasud. Arveldustehingute hulka kuuluvad ka arveldused väärtpaberitega, sealhulgas ka erastamisväärtpaberitega. Maksuvabade teenuste osutajateks on näiteks registripidaja, kontohaldur, väärtpaberibörsi korraldaja, kontosüsteemi pidaja. Kommenteeritav punkt puudutab näiteks väärtpaberite keskregistri pidamisega seotud teenustasusid, samuti

[5] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 435.
[6] Lind, K., „Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, 9 Juridica (2007), nr 9,639-650, lk 647.
[7] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 435.
[8] ibid, lk 437.

väärtpaberikontode haldamise tasusid, väärtpaberiülekannete tasusid jne. Väärtpaberitega arveldamise korda reguleerib Eesti väärtpaberite keskregistri seadus.[9] Eesti väärtpaberite keskregistri pidamise korda reguleerib rahandusministri 28.12.200 määrus nr 116.[10] Erastamisväärtpaberitega arveldamist reguleerib Vabariigi Valitsuse 22.04.1997 määrusega nr 82 kinnitatud „Erastamisväärtpaberite väljaandmise ja kasutamise kord“.[11]

Väärtpaberi mõiste sisustab väärtpaberituru seaduse (VPTS) § 2 lg 1. Väärtpaber on järgmine vähemalt ühepoolse tahteavalduse alusel üleantav varaline õigus või kohustus või leping:

1) aktsia või muu samaväärne kaubeldav õigus;
2) võlakiri, vahetusväärtpaber või muu emiteeritud ja kaubeldav võlakohustus, mis ei ole rahaturuinstrument;
3) märkimisõigus või muu kaubeldav õigus, mis annab õiguse omandada punktis 1 või 2 nimetatud väärtpabereid;
4) investeerimisfondi osak;
5) rahaturuinstrument;
6) tuletisväärtpaber või tuletisleping;
7) kaubeldav väärtpaberi hoidmistunnistus.[12]

Arveldustehinguks on ka näiteks ühe vääringu vahetamine teiseks (valuutavahetus). Euroopa Kohus tõlgendab teenuse mõistet selliselt, et kui valuutavahetusel ei ole eraldi teenustasu ette nähtud, siis loetakse teenuse väärtuseks kursivahe, sest kliendi jaoks on tegemist rahaliselt hinnatava hüvega (st teenusega), ettevõtja pakub seda teenust ettevõtluse korras ja kursivahest saadav kasum (Spreed) on kliendi poolt teenuse eest makstav vastutasu (14.07.1998 otsus kohtuasjas nr C-172/96).[13] Sellega võib ka mingil

[9] Eesti väärtpaberite keskregistri seadus, 14.06.2000, jõustunud 01.01.2001 – RTI 2000, 57, 373...RTI 2003, 51, 355.
[10] Eesti väärtpaberite keskregistri pidamise kord, 28.12.200 nr 116, jõustunud 01.06.2002 – RTL 2000, 139, 2210.
[11] Erastamisväärtpaberite väljaandmise ja kasutamise kord, 22.04.1997 nr 82, jõustunud 19.05.1997 – RTI 1997, 32, 512...RTI 2001, 69, 416.
[12] Väärtpaberituru seadus, 17.10.2001, jõustumine 01.01.2002, osaliselt 01.05.2004 – RTI 2001,89,532...RTI 21.12.2010,6, § 2 lg 1.
[13] *Commissioners of customs & Excise v First National Bank of Chicago*, Case No C-172/96, Judgment, 14.07.1998, para 45.

määral seletada, miks välismaa valuutavahetuspunktides on levinud teenustasude võtmine, aga Eestis mitte. Kohus oli arvamusel, et kui lugeda teenustasuks ainult teenuseosutaja poolt teenustasuna nimetatud summa, siis tekib erinevate maksumaksjate ebavõrdne kohtlemine, sest maksustamisel tuleks lähtuda maksumaksja enda poolt määratud väärtusest. Kui ettevõtja saab kasumit valuutakursi muutusest oma arvel tehtud investeeringutelt, siis ei ole tegemist teenustasuga, sest puudub klient, kellel oleks teenust osutatud.[14]

Mittesularahalisteks maksevahenditeks loetakse veksleid ja tšekke. Veksli mõiste sisustab võlaõigusseaduse (VÕS) § 925 lg 1 järgmiselt: käskveksel on käskväärtpaber, millega veksli väljaandja käsundab käsundisaajat (veksli maksja) maksma vekslis märgitud veksli alusel õigustatud isikule kindlaksmääratud rahasumma vekslis märgitud maksetähtpäeval (veksli lunastamine). Käsund ei või olla tingimuslik.[15] Ka tšekkidega seonduv on reguleeritud võlaõigusseaduses ning tšeki mõiste sisustab VÕS § 979 lg 1 järgmiselt: tšekk on väärtpaber, millega tšeki väljaandja käsundab krediidiasutust (tšeki maksja) tšeki alusel õigustatud isikule (maksesaaja) kindlaks määratud rahasumma (tšekisumma) maksmiseks (tšeki lunastamine). Käsund ei või olla tingimuslik. VÕS lubab tšeki väljaandjal olla ise ka maksesaaja. Tšekke on lubatud välja anda nimelise tšekina, käsktšekina või esitajatšekina. Maksuvabadeks teenustasudeks on veksli või tšeki väljaandmise, lunastamise või muu toimingu eest (nt diskonteerimine, tühistamine) võetavad tasud.[16]

Tagatis- ja garantiitehinguks loetakse võõra kohustuse tagamist (käendus, garantii, pandi andmine) ja sellega seonduvad tasu garantii andmise eest ning lepingu vormistamise ja muutmise või pikendamise teenustasu. Professionaalsed finantseerimisasutused kasutavad eelkõige garantiitehingut, kuna see on nende jaoks riskivabam tagatis kui käendus.

---

[14] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 437.
[15] Võlaõigusseadus, 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RTI 2001, 81, 487...RTI 04.02.2011,2, § 925 lg 1.
[16] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 438.

VPTS §-s 2 lg 2 defineeritakse rahaturuinstrumendina kuni üheaastase tähtajaga emiteeritud võlakohustusi, millega tavaliselt kaubeldakse rahaturul. Toodud loetelus on valdavalt tegemist väärtpaberitega ja tuletisväärtpaberitega.[17] Tuletisväärtpaberid on finantsinstrumendid, mille väärtus sõltub alusvara liikumisest. See tähendab, et tuletisväärtpaberi ehk derivatiivi hind sõltub mõne teise instrumendi hinna liikumisest.[18] Tuntumad tuletisväärtpaberite liigid on optsioonid, *forwardid*, futuurid ja *swapid*. Forwardi ehk tähtajalepingu sisuks on kohustus teha kokkulepitud ajal kokkulepitud tingimustel tehing (nt laenu andmine, vääringute vahetamine, väärtpaberite müük). Futuur on börsil kaubeldav standarditud *forward*. Optsioon annab selle omanikule õiguse osta või müüa kokkulepitud ajal valuutat või väärtpabereid kokkulepitud hinnaga (seda nimetatakse täitmishinnaks). Optsiooni ja futuuri mõisteid defineeritakse VPTS §-s lg 10-11. Erinevalt *forwardist* ei ole optsiooni kasutamine kohustuslik. Swap on intressimaksete vahetusleping, mille pooled vahetavad erinevate intressimääradega intressimakseid või erinevate valuutalaenude intressimakseid.[19] Tuletisväärtpaberitega seotud tehingute korraldamine ja vahendamine on käibemaksuvaba sõltumata sellest, kas alusvara käive on maksustatav või mitte (futuuride alusvaraks võivad olla ka börsil kaubeldavad toorained, näiteks toornafta, väärismetallid jne). Tuletisväärtpaber ja selle alusvara on iseseisvalt kaubeldavad esemed ja nende käibeid maksustatakse eraldi.[20]

Väärtpaberi emiteerimine on väärtpaberi esmane väljaandmine, näiteks aktsiate märkimine aktsiaseltsi asutamisel või aktsiakapitali suurendamisel, samuti laenu võtmine võlakirjade emiteerimise teel. Põhiliseks väärtpaberite emiteerimisega ja müügiga seotud teenuseks on väärtpaberite avaliku pakkumise korraldamine. Seda valdkonda reguleerib VPTS II osa (§-d 11-39). Teenuse osutajat ehk väärtpaberite avaliku pakkumise korraldajat nimetatakse pakkujaks. Pakkuja võib korraldada ka emissiooni välismaal või korraldada Eestis välisriigi emitendi väärtpaberite pakkumist.

Pakkuja peab koostama ja avalikustama prospekti või noteerimisprospekti. Prospekt peab sisaldama kogu olulist ja informeeritud investeerimisotsuse tegemiseks vajalikku

[17] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 438.
[18] Zirnask, V., *Väärtpaberite teejuht* (Tallinn: Eesti Päevalehe AS, 2008), lk 89.
[19] Zirnask, V., Liikane, K., *Raha, pangad ja finantsturud. II osa.* (Tallinn: Coopers & Lybrand, 1996), lk 146-147.
[20] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 439.

teavet pakkumise, pakutavate väärtpaberite ning emitendi, tema finantsseisundi ja tulevikuperspektiivide kohta, samuti muude asjaolude kohta, mis mõjutavad või võivad mõjutada pakutavate väärtpaberite hinda. Prospektis esitatud andmed peavad olema õiged, üheselt mõistetavad ja mitteeksitavad. Prospekt peab olema koostatud selliselt, et prospekti kasutajal oleks sellest lihtne vajalikku teavet saada.[21]

Rahamaakleri tegevus on reguleeritud VÕS, kus § 658 lg 1 sisustab maaklerilepingu mõiste järgmiselt: maaklerilepinguga kohustub üks isik (maakler) vahendama teisele isikule (käsundiandja) lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutama kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimalusele, käsundiandja aga kohustub maksma talle selle ees tasu (maakleritasu).

Investeerimisfondide valitsemist reguleerib investeerimisfondide seadus (IFS)[22]. Eristatakse kahte liiki investeerimisfonde – aktsiaseltsina tegutsevaid fonde ja lepingulisi fonde. Vara valitsemise teenus puudutab lepingulisi fonde. Lepinguline fond on osakute avaliku väljalaske teel kogutud raha ja selle raha investeerimisest saadud muu vara kogum, mis kuulub ühiselt osakuomanikele (osakuomanike ühisus). Osakuomaniku osa lepingulise fondi varast määratakse talle kuuluvate osakute arvu ja kõigile osakuomanikele kuuluvate osakute koguarvu suhtega[23].

Erinevalt tavalisest kaasomandi juhtumist ei ole osakuomanikel õigust oma varaosa iseseisvalt käsutada, samuti ei saa osakuomanik nõuda varaühisuse lõpetamist ja oma osa eraldamist. Osakuomaniku vastu suunatud nõude täitmiseks saab pöörata sissenõude ainult osakute vastu, mitte aga lepingulise fondi vara vastu. Osakuomaniku vastutus lepingulise fondi kohustuste eest on piiratud lepingulisse fondi kuuluva varaga. Nende tunnuste poolest sarnaneb fondiosak rohkem äriühingu aktsiale või osale, kuid erinevalt aktsionärist ei ole osakuomanikul hääleõigust. Sellest tulenevalt on

[21] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 441.
[22] Investeerimisfondide seadus 14.04.2004, jõustunud 01.05.2004 – RTI 2004, 36, 251...RTI 24.03.2011,1.
[23] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 442.

investeerimisfondide tegevusele ette nähtud karm riiklik järelvalve, sest osakuomanikul endal ei ole eriti võimalik oma huve kaitsta.[24]

Osakute väljalaskmine ja tagasivõtmine toimub osakute puhasväärtuse alusel, mis arvutatakse lähtuvalt fondi vara turuhinnast. Lepingulise investeerimisfondi alaliigiks on pensionifondid. Eristatakse kohustuslikke ja vabatahtlikke pensionifonde, mõlema tegevust reguleerib kogumispensionide seadus.[25]

Käesolevas alapeatükis andis autor ülevaate finantsteenuste mõistest ja olemusest Eestis, keskendudes maksuvabadele finantsteenustele. Eelpool toodut kokku võttes saab öelda, et finantsteenused on määratletud nende olemuse, mitte aga osutaja, tarbija või osutamise viisi järgi. Probleemina saab välja tuua osateenuste rohkuse, millest finantsteenused koosnevad. Seega vajab finantsteenuste mõiste praeguse üldsõnalise kirjelduse asemel konkreetsemat sisustamist, samuti tuleb täpsemalt määratleda nende tunnused.

1.2. Finantsteenused Soomes

Euroopa Liidu liikmena on ka Soome kohustatud täitma käibemaksudirektiivi sätet finantsteenuste maksuvabastusele. Soomes jõustus uus käibemaksuseadus, mis vahetas välja senikehtinud müügimaksu ning põhines peamiselt kuuendal direktiivil, 1994. aasta juuni alguses. Uue käibemaksuseaduse eesmärgiks oli elimineerida erisused maksustamises võrreldes teiste liikmesriikidega ning mitte kahjustada konkurentsivõimet. Üheks suuremaks käibemaksuvabade teenuste grupiks on finantsteenused, kuna iga üksiku tehingu puhul on keeruliseks probleemiks maksubaasi hinna määramine ja mõõtmine.

Eri riikide finantsteenuste mõiste võib hõlmata väga erinevaid teenuseid. Välja on toodud kolm kategooriat:

1) finantsvahendus, mis muuhulgas hõlmab näiteks laenamist ja raha võtmist deposiiti;

[24] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 442.
[25] ibid.

2) kindlustus ja pensionifondid, välja arvatud kohustuslik sotsiaalkindlustus;
3) finantsvahendusega sarnased teenused (fondijuhtimine jne).[26]

Praegu kehtivas käibemaksudirektiivi artiklis 135 on loetletud järgmised maksuvabad finantsteenused:

1) krediidi andmine ja läbirääkimine ning krediidi haldamine krediidiandja poolt (liikmesriikidel maksustamise suhtes valikuõigus);
2) krediiditagatiste või muude rahaliste tagatiste tehingud ja nende läbirääkimine ning krediiditagatiste haldamine krediidiandja poolt (liikmesriikidel maksustamise suhtes valikuõigus);
3) hoiuste ja arvelduskontode, maksete, ülekannete, võlanõuete, tšekkide ja muude vabalt kaubeldavate maksevahenditega (välja arvatud võlgade sissenõudmisega) seotud tehingud, sealhulgas nendega kaasnev läbirääkimine (liikmesriikidel maksustamise suhtes valikuõigus);
4) seadusliku maksevahendina kasutatava valuuta, pangatähtede ja müntidega seotud tehingud, sealhulgas nendega kaasnev läbirääkimine, välja arvatud kollektsiooniesemed, millena käsitatakse kuld-, hõbe- või muust metallist münte ning pangatähti, mida tavaliselt seadusliku maksevahendina ei kasutata või millel on numismaatiline väärtus;
5) Tehingud, sealhulgas nendega kaasnev läbirääkimine, välja arvatud hoidmine ja haldamine, mis on seotud aktsiate, äriühingute ja ühenduste osakute, võlakirjade ning teiste väärtpaberitega, välja arvatud need, mis annavad kaupadele omandiõiguse või artikli 15 lõikes 2 nimetatud õigused ja väärtpaberid (liikmesriikidel maksustamise suhtes valikuõigus);
6) Liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamine (liikmesriikidel maksustamise suhtes valikuõigus).[27]

Soomes kehtib finantsteenustele maksuvabastus sõltumata selle väljendusvormist, käibemaksuseadus ei tee vahet erinevat liiki tasudel. Finantsteenuse mõiste sisustab

[26] Lind, K., „Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, 9 Juridica (2007), nr 9,639-650, lk 644.
[27] Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, 28. november 2006, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, ELT nr L 347, 11.12.2006, artikkel 135.

käibemaksuseaduse § 42, mis põhineb käibemaksudirektiivil ja loetleb maksuvabad finantsteenused alljärgnevalt:

1) tagasimakstavate vahendite omandamine avalikkuselt ja muude rahaliste vahendite omandamine;
2) krediidi andmine ja muud rahalised kokkulepped;
3) krediidihaldus krediidiandja poolt;
4) maksetehingud;
5) valuutavahetus;
6) väärtpaberitehingud;
7) tagatiste andmine.[28]

Võrreldes Eesti käibemaksuseaduses loetletud maksuvabade finantsteenustega on Soome käibemaksuseaduse loetelu tunduvalt lühem ja üldsõnalisem. Sellest lähtuvalt tuleb Soomes finantsteenuste sisu tõlgendamisel kasutada lisaks käibemaksuseadusele ka muid finantstegevust reguleerivaid siseriiklikke õigusakte. Kuna finantsala on väga mitmetahuline, on finantsteenuste mõiste tõlgendamine keeruline ning selle kohta on kogunenud palju õiguspraktikat. Finantsteenuseid määratletakse nende olemuse, mitte aga osutaja, tarbija või osutamise viisi järgi. Seega on käibemaksuseaduses loetletud finantsteenused käibemaksuvabad ka juhul, kui teenust osutab keegi muu peale panga.

Tagasimakstavate vahendite avalikkuselt omandamise ja muude rahaliste vahendite omandamise all peetakse silmas, et sellised tehingud on võrreldavad tehingutega, kus finantsteenuse osutaja võtab hoiustajatelt hoiuseid vastu ning sellised tehingud ei kuulu seega käibemaksuga maksustamisele.

Krediidi andmise ja muude rahaliste kokkulepete all peetakse silmas traditsioonilist laenu andmist tagatise vastu, samuti erinevate finantseerimistervikpakettide koostamist kliendile. Käibemaksuvabad on ka sellised teenused nagu laenu andmine, krediidivahendus ja krediiditehingud, kreeditoridele kliendi nimel tagatise andmine, järelmaksumüük, võlgade ülesostmine ja krediitkaardikompaniide poolt kaarte

[28] Edita Publishing Oy, "Arvonlisäverolaki" (1993), <www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1993/en19931501.pdf> (08.02.2011).

aktsepteerivatele jaemüüjatele pakutav teenus. Krediidihaldus kuulub käibemaksustamisele, kui seda ei teosta algne krediidiandja. Krediidihaldus on aga maksuvaba isegi siis, kui krediidiandja (pank) on müünud krediidi enda kolmandale isikule. Lühidalt öeldes, laenude, krediidi ja maksete andmine on maksuvaba. Isegi kui ettevõtte poolt tarnijana sooritatud müügitehing kuulub käibemaksustamisele, on sama ettevõtte poolt ostjale selle ostu tegemiseks antav krediit käibemaksuvaba. Maksuvabad on ka ostja sissemaksetes sisalduvad intressid. Võlgade sissenõudmine on maksuvabastuse alt selgesõnaliselt välja jäetud.[29]

Käibemaksuseaduse § 42 lg 4 liigitab maksetehingud finantsteenusteks. Põhimõtteliselt kattub lg 4 käibemaksudirektiivi artikliga 135 ning vabastab käibemaksust hoiuste ja arvelduskontode, maksete, ülekannete, võlgade, tšekkide ja muude vabalt kaubeldavate maksevahenditega seotud tehingud, sh nende vahendamise. Hoiuste, erinevate kontode, maksete, ülekannete, tšekkide (ka reisitšekkide) ja võlgadega seotud tehingud on niisiis maksuvabad. Selle vabastuse alla mahuvad ka krediitkaardimaksed, tšekid jms. Soome riigikohus on antud õigusnormi selgitamiseks teinud mõned otsused maksetehingute kohta.[30]

Rahaliste vahenditega seotud teenusena käsitletakse ka valuutavahetust. Käibemaksuseaduse §-s 42 lg 5 järgi kehtib valuutavahetusele maksuvabastus nii iseenda nimel, kui ka kliendi jaoks sooritatud tehingute puhul. Siia alla klassifitseeruvad ka sellised valuutavahetuse viisid nagu valuutaoptsioonid ja – futuurid.

Väärtpaberitehinguks loetakse aktsiate ja muude analoogsete osakute, nõuete ja tuletisinstrumentide müüki ning vahendamist, isegi sellisel juhul, kui need on dokumentaalselt vormistamata. Siia alla ei kuulu selliste väärtpaberite müük ja vahendus, mis iseseisvalt või koos teiste väärtpaberitega annavad õiguse kindla korteri, kinnisvara või selle osa omamiseks. Konkurentsi moonutamise riski vältimiseks on väärtpaberite, aktsiaturu ja muude investeeringutoimingutega seonduvad konsultatsiooniteenused maksustatavad.

---

[29] Hokkanen, M., ”*Consumption Taxation and Financial Services”,* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 306

[30] ibid, p 307.

Aktsiate ja väärtpaberite mõiste on piiritletud väga üldjooneliselt ning hõlmab osalust äriühingutes ja ühendustes, võlakirju, aktsiaid, osakuid ja tuletislepinguid nagu futuurid ja optsioonid, kui need on seotud väärtpaberi või vääringuga. Väärtpaberitena käsitletakse ka investeerimisfondide aktsiaid, millega on võimalik teostada maksuvabasid tehinguid. Maksuvabastus kehtib nii börsinimekirja kantud, kui kandmata väärtpaberitele. Kaubafutuurid ja –optsioonid on maksustatavad.

Väärtpaberitehingud hõlmavad nii ettevõtte poolt aktsiate emiteerimist kui aktsiate, väärtpaberite ja tuletistega kauplemist börsil ja väljaspool seda. Maksuvabastus kehtib tehingutele, kus vahendaja müüb ja ostab väärtpabereid enda nimel või klientide nimel.[31]

Väärtpaberitehingutena käsitletakse ka börsi poolt teostatavat aktsiate ja tuletisväärtpaberite kliiringut, mis on seega maksuvaba. Aktsiate avaliku esmaemissiooni korraldamine on maksuvaba vastavalt Soome maksuameti otsusele nr 36/2001[32]. Tuleb siiski märkida, et maksuvabastus ei kehti näiteks nõustamistasudele, vaid ainult nendele tasudele, mis seonduvad kliendi nimel kapitali soetamisega. Seda tüüpi tehingut peetakse aktsiate vahendamiseks ning seega maksuvabaks § 42 lg 6 alusel.[33]

Käibemaksudirektiivi artikkel 135 sätestab, et liikmesriigid võivad käibemaksust vabastada ka liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise. Soome pole investeerimisfondide maksustamist täpsemalt määratlenud, kuid vastavalt käibemaksuseaduse eelnõule (HE 88/1993 vp.) on avatud investeerimisfondide talitlus ja haldamine maksuvabad § 42 lg 6 järgi väärtpaberitehingutena. Nagu ülalpool öeldud, käsitletakse avatud investeerimisfondi osakuid väärtpaberitena, mis võivad olla kaubeldavad ning seega maksuvabad. Seega on tehingud investeerimisfondide osakutega enda arvel või kliendi arvel maksuvabad kui väärtpaberitehingud.

---

[31] Hokkanen, M., ”*Consumption Taxation and Financial Services”,* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 308.

[32] Verohallinto, Julkaistut ennakkoratkaisut 11.04.2001 no 36/2001, <www.vero.fi/?article=287&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,403&language=FIN> (20.01.2011).

[33] Hokkanen, M., ”*Consumption Taxation and Financial Services”,* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 308.

Riigikohus on langetanud mõned otsused investeerimisfondide, nende operaatorite ja omanike kohta. Tasu, mida pank kasseerib investeerimisfondi osakutega kauplemise kujul fondi valdajana tegutsemise eest, on riigikohtu 17.01.2000 otsuse nr 67[34] kohaselt maksuvaba kui väärtpaberitehing. Investeerimisfondi haldusfirma sooritatud tehinguid käsitletakse kuuendas direktiivis sätestatud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamisena ning on seega maksuvabad.[35]

Haldus- ja andmetöötlusteenuse osutamist loetakse maksustatavaks. Teenus on käibemaksuvaba ainult siis, kui teenusepakkuja osutab seda teisele käibemaksugrupi sisesele osapoolele. Ühe maksukohustuslasena ehk käibemaksugrupina registreerimist on võimalik taodelda kahel või enamal juriidilisel isikul, kui nende põhitegevuseks on finants- või kindlustusteenuste osutamine. Selle eeltingimuseks on aga juriidilise isiku aadressi või püsiva asupaiga olemasolu Soomes, lisaks peavad nad omama tihedaid omavahelisi majanduslikke, rahalisi ja organisatsioonilisi sidemeid. Käibemaksugrupi liikmeid käsitletakse ühe maksustatava isikuna ning liikmete vahel osutatavaid teenuseid peetakse ettevõttesisesteks teenusteks.[36]

Käibemaksuseaduse § 42 lg 7 alusel on ka tagatiste andmine liigitatud finantsteenuse alla ning kuulub käibemaksuvabastuse alla, kui tagatiseandja garanteerib kindlaksmääratud ajavahemikuks kindlaksmääratud rahasumma ning kindlasti peab tagatis olema maksega kaetud.[37]

Käesolevas alapeatükis andis autor ülevaate finantsteenuste mõistest ja olemusest Soomes, keskendudes maksuvabadele finantsteenustele. Eelpool toodut kokku võttes saab öelda, et sarnaselt Eestile on finantsteenused määratletud nende olemuse, mitte aga osutaja, tarbija või osutamise viisi järgi. Probleemina saab välja tuua sarnaselt Eestile olukorra, kus finantsteenused koosnevad erinevatest osateenustest, mis on

[34] Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö, <www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/muut/2000/200000067> (20.01.2011).
[35] Hokkanen, M., ”*Consumption Taxation and Financial Services”,* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 303.
[36] ibid, p 309.
[37] ibid, p 309.

käibemaksuseaduses defineerimata. Seega vajab ka Soome finantsteenuste mõiste detailsemat sisustamist ja tunnuste määratlemist.

2. FINANTSTEENUSTE MAKSUSTAMINE EESTIS JA SOOMES

2.1. Finantsteenuste maksustamine Eestis

Finantsteenused on olnud läbi aegade maksuvabad, kuna nad ainult valmistavad ette teenuse tarbimist ning lähtutud on soovist vältida kapitali maksustamist käibemaksuga. Kõige olulisemaks põhjuseks võib aga tuua maksubaasi hindamise probleemi, mis tuleneb iga üksiku finantsteenuse hinna määramise ja mõõtmise keerulisusest.

Kõigepealt tuleb selgeks teha see, et maksuvaba käibe tekitab teenus laenu-, liisingu-, ja muude finantstehingute (va faktooring) teostamisel.[38] Sellest tulenevalt ei loeta finantstehingut ennast maksuvabaks käibeks, selle tekitab vaid teenustasu, mis hõlmab intressi, lepingutasu ja muid summasid, mida ettevõtja saab finantstehingu osutamise eest. Finantsteenuste maksustamisel käibemaksuga kaasneks käibemaksu kumulatsioon, mis omakorda tooks kaasa teenuse hinnatõusu lõpptarbija jaoks ning negatiivse mõju konkurentsile. Lisaks oleks raskendatud ka käibemaksu administreerimine.

Finantsteenuste maksuvabastus on seotud teenuse olemusega, mitte isikuga, kes seda osutab. Seega saab finantsteenuste maksuvabastust rakendada ka isik, kelle põhitegevus ei ole finantsteenuste osutamine. Finantsteenuste maksuvabastuse aluseks on käibemaksudirektiivi artikkel 135. Finantsteenuseid on võimalik KMS § 16 lõike 3 punkti 3 alusel ka maksustada, teavitades oma valikust kirjalikult maksuhaldurit, välja arvatud siis, kui teenust osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele. Maksuvaba finantsteenuse osutamisel ühendusevälise riigi isikule, saab maksukohustuslane erandkorras § 29 lõike 1 alusel teenusega seotud sisendkäibemaksu maha arvata. KMS § 32 lg 2 alusel maksustatava ja kogu käibe suhte arvutamisel ei võeta arvesse juhuslikku finantsteenuse osutamist.[39]

---

[38] Kägi, K., Võimre, U., *Käibemaks* (Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 2007), lk 173.
[39] Rahandusministeerium, „Rahandusministeeriumi kommentaaridega käibemaksuseadus“ (seisuga 01.04.2011), <http://www.fin.ee/index.php?id=280 >, kasulikud viited, lk89, (01.04.2011).

Kui finantsteenuse osutaja ei tegele lisaks veel ettevõtlusega muus valdkonnas, siis puuduvad probleemid maksuarvestuses, kuna ta ei ole käibemaksukohustuslane ning ei oma sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust. Finantsteenuse käibe väärtuse arvutamine muutub oluliseks, kui tegeletakse ettevõtlusega ka muus valdkonnas peale finantsteenuste osutamise. Sellisel juhul tuleb rakendada sisendkäibemaksu osaliseks mahaarvamiseks maksustatava käibe ja kogukäibe suhet, mis on osutunud tegelikus elus tõsiseks probleemiks. Hetkel puudub Eesti seadusandluses reeglistik kuidas ja millist meetodit kasutades leida ostu- ja müügihinna vahe, kui seda ei ole võimalik iga konkreetse tehingu puhul eraldi välja tuua. Puuduvad ka sellekohased maksuhalduri juhendid. Praktikas puutuvad selle probleemiga kõige tihedamalt kokku krediidiasutused laenuintresside, liisingtehinguga seotud finantsteenuse, väärtpaberite edasimüügi ja valuutavahetuse puhul, kui tuleb leida nende teenuste maksustatav väärtus.

Maksuvabade finantsteenuste puhul tuleb leida maksustatav väärtus, sest see on vajalik proportsiooni leidmiseks, mille alusel saab maksukohustuslane maksustatava käibe tarbeks soetatud kaupade ja teenuste sisendkäibemaksu arvestatud käibemaksult osaliselt maha arvata. Teine põhjus, miks tuleb maksustatav väärtus leida, tuleneb kohustusest deklareerida maksuvabad finantsteenused käibedeklaratsioonis.

Valuutavahetuse, mis on üks arveldustehingu liikidest, puhul on maksustatava väärtuse leidmine problemaatiline, kui tehinguid tehakse palju ning erinevate kurssidega, kusjuures kurss muutub ka ühe päeva jooksul. Euroopa Kohus on tõlgendanud teenuse mõistet selliselt, et kui valuutavahetusel ei ole eraldi teenustasu ette nähtud, siis loetakse teenuse väärtuseks kursivahe, sest kliendi jaoks on tegemist rahaliselt hinnatava hüvega (st teenusega), ettevõtja pakub seda teenust ettevõtluse korras ja kursivahest saadav kasum (spread) on kliendi poolt teenuse eest makstav vastutasu. Kui ettevõtja saab kasumit valuutakursi muutusest oma arvel tehtud investeeringutelt, siis ei ole tegemist teenustasuga, sest puudub klient, kellele oleks teenust osutatud.[40] Nii, nagu pole ei seaduse ega maksuhalduri juhendiga reguleeritud väärtpaberi maksustatava väärtuse leidmist, puudub ka regulatsioon valuutavahetuse maksustatava väärtuse leidmise kohta.

[40] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 437.

Maksuhaldur on avaldanud kirjavahetuse Eesti Maksumaksjate Liiduga seisukoha, et maksustatavaks väärtuseks on ostu-ja müügihinna vahe. Selgusetu on see, kuidas ja millist metoodikat võiks maksukohustuslane kasutada ostu- ja müügihinna vahe leidmiseks.[41]

Laenutehingute puhul saame teenuseks lugeda raha kasutada andmise eest võetavat tasu – laenuintressi, mille puhul tuleb maksuvaba käibe väärtuseks lugeda intressi brutosumma, millest ei saa maha arvata näiteks panga poolt laenuks kasutatud raha laenamise eest makstud intresse. Intresside puhul on erandiks Eesti Panga kohustusliku reservi nõude katteks hoitavatelt vahenditelt saadud intressitulu. Vastavalt KMS § 4 lõike 1 punktile 1 käsitatakse käibena kauba võõrandamist ja teenuse osutamist ettevõtluse käigus. Ettevõtlus on KMS § 2 lõike 2 kohaselt isiku iseseisev majandustegevus, mille käigus võõrandatakse kaupu või osutatakse teenust, olenemata tegevuse eesmärgist või tulemusest. Antud juhul ei ole maksuhalduri seisukoha järgi kohustusliku reservi nõude katteks Eesti Panga arvelduskontol vahendite hoidmine vabatahtlik, vaid tuleneb Eesti Panga kehtestatud korrast. Samuti ei määra krediidiasutus ise nende vahendite Eesti Panga arvelduskontol hoidmise eest saadava intressitulu suurust. Seega ei ole tegemist krediidiasutuse iseseisva majandustegevusega ning saadavast intressitulust krediidiasutusel käivet ei teki.[42] Lisaks intressile on laenutehingute maksuvabadeks teenustasudeks ka vormistustasud – tasu laenulepingu sõlmimise ja muutmise eest, tagatise hindamine ning teatise väljastamine võla suuruse kohta.

Laenumaksete tasumisega hilinemisel makstud viivised või lepingu rikkumise eest määratud leppetrahvid (nt kindlustuslepingu puudumine, pandieseme väljaüürimine ilma panga loata jne) ei kuulu käibe hulka, sest nende puhul ei ole tegemist ettevõtluse korras osutatava teenusega. Pandiesemete müük on käibemaksuga maksustatav, kuid eraisikutelt ülevõetud esemete müügil on võimalik rakendada §-s 41 lubatud

[41] Elling, T., „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamisest“, *Eesti Majanduse Teataja* (2008), nr 4, 16-23, lk 21.
[42] ibid, lk 18.

edasimüügi eriskeemi. Pandieseme müügiga või laenu sissenõudmisega seotud kulude hüvitamine ei ole käive.[43]

VÕS alusel on ka kaupade müük järelmaksuga käsitletav laenutehinguna ja kui arvel on intressid eraldi välja toodud, on tegemist kahe iseseisva tehinguga, ning intressid loetakse maksuvabaks käibeks. Samuti loetakse liisingut laenutehinguks, millele rakendatakse maksuvabastust vastavalt liisinguesemele.[44] Liisingulepingute puhul on oluline kindlaks teha, kas tegemist on teenuse osutamisega (omandiõiguse üleminekut ei toimu) või kauba võõrandamisega (toimub omandiõiguse üleminek). Kauba võõrandamise liisingut loetakse kauba müügiks, kuna omandiõigus läheb lepingu lõppedes üle liisinguvõtjale. Selline tehing ei ole ettevõtjale maksuvaba käive, kuid vastavalt KMS §12 lg 8-le ei loeta intressi kauba käibe maksustatava väärtuse hulka.

Liising, mille puhul ei toimu omandiõiguse üleminekut, võrdsustatakse teenuse osutamisega. Viimane liising on osutunud ka enam kasutatavaks, kuna ta on laenust otstarbekam ja mugavam. Kui sellise liisingu puhul on lepingus eraldi välja toodud ka intress, siis on tegemist kahe iseseisva teenuse üheaegse osutamisega. Kauba rendileandmise teenus on käibemaksuga maksustatav ning intressid, kui liisingtehinguga seotud finantsteenus, on maksuvaba käive.

Laenutehinguna on käsitletav ka faktooring. VÕS § 256 sisustab faktooringulepingu mõiste järgmiselt: faktooringulepinguga kohustub üks isik (faktooringu klient) loovutama teisele isikule (faktoor) rahalise nõude kolmanda isiku (faktooringuvõlgnik) vastu, mis tuleneb lepingust, mille alusel faktooringu klient müüb faktooringuvõlgnikule oma majandus- või kutsetegevuses eseme või osutab teenuse, faktoor aga kohustub:

1) tasuma nõude eest ja kandma nõude täitmata jätmise riisikot või

2) andma faktooringu kliendile nõude täitmise arvel krediiti, nõuet faktooringu kliendi jaoks valitsema ja teostama sellest tulenevaid õigusi, muu hulgas korraldama nõudest tulenevat raamatupidamist, ja nõude sisse nõudma.

---

[43] Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003), lk 436.
[44] ibid.

Faktooring võimaldab saada otsese tagatiseta finantseeringut ja ainsaks „tagatiseks“ on debitoorne võlgnevus ehk ostjatelt laekuvad summad. Faktooring on mõeldud kauba või teenuse müüjatele ning põhineb võlanõude loovutamisel pangale. Faktooringu liike on mitmeid, neist üks on ka maksufaktooring – enammakstud käibemaksu finantseerimine. Enammakstud käibemaksu finantseerimine on mõeldud suurematele eksportööridele. Finantseerimiseks peab klient panka esitama käibedeklaratsiooni koos audiitori hinnanguga.

Probleemid faktooringu käibemaksuga maksustamisel tekivad erinevatest regulatsioonidest võlaõigusseaduse ja käibemaksuseaduse vahel. Kui KMS § 12 lõige 10 sätestab, et faktooringuteenuse maksustatav väärtus on lepingutasu ja arvete käitlemise tasu, siis võlaõigusseadus ei kasuta neid mõisteid, kuna selle kohaselt ei ole faktooringu klient kohustatud eraldi teenustasu maksma.[45]

Teenuse osutamine ja maksustatav käive tekivad eelkõige mitteehtsa faktooringu puhul. Faktoor tegutseb kliendi huvides ja kliendi riisikol, osutades sellega kliendile teenuseid: annab krediiti, valitseb nõuet ja teostab sellest tulenevaid õigusi, korraldab raamatupidamist ning nõuab nõude sisse. Ehtsa faktooringu puhul omandab faktoor nõudeõiguse nõude nimiväärtusest odavamalt ning teenib kasu hinnavahest. Faktoor võtab üle nõude täitmata jätmise riisiko. Selle variandi puhul ei osuta faktoor tasu eest teenust ning ei teki käibemaksuga maksustatavat käivet. Omandatud nõudeõiguse sissenõudmisest saadud tulu (ostuhinna ja nimiväärtuse vahe) on finantstulu.

Ehtsa ja ebaehtsa faktooringu eristamine oli varem oluline Saksamaal, kus oli levinud seisukoht, et ehtsat faktooringut ei saa käsitleda ettevõtlusena (Saksamaa föderaalse maksukohtu 10. Detsembri 1981.a otsus). Euroopa Kohus leidis (26.juuni 2003.a otsuses kohtuasjas C-305/01), et selline seisukoht on väär, sest rahaliste nõuete omandamine tulu teenimise eesmärgil on samuti ettevõtlus. See tähendab, et ehtsa faktooringu korral osutatakse samuti teenust. Euroopa Kohus võrdsustas ehtsa faktooringu võlgade sissenõudmise teenusega ja pidas seda maksustatavaks käibeks,

[45] Elling, T., „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamisest“, Eesti Majanduse Teataja (2008), nr 4, 16-23, lk 19.

sest algse võlausaldaja seisukohast annavad mõlemad variandid sama tulemuse. Kohus leidis, et ei ole õige kohelda ehtsat ja ebaehtsat faktooringut erinevalt. Samas viitas kohus ka sellele, et teenustasu võib seisneda vahetatavate väärtuste hinnavahes. Seega tuleb ehtsa faktooringu puhul pidada maksustatavaks käibeks nõudeõiguse nimiväärtuse ja faktoori poolt nõudeõiguse omandamise eest makstud summa vahet.

Kui faktooril tekib tulu pärast nõude loovutamist tekkivatest täiendavatest nõuetest (nt intressid, viivised ja leppetrahvid), siis neid tulusid ei maksustata samuti käibemaksuga. Ehtsa faktooringu puhul võib olla ka kokku lepitud teenustasu maksmine (see tasu maksustatakse käibemaksuga), kuid see on pigem erand.[46]

Väärtpaberite käivet maksustatakse Eestis alates ELiga liitumise hetkest. Siin moodustab maksustatava väärtuse kogu väärtpaberite müügihind. See tähendab, et tihedamini ja suurtes summades väärtpaberitehinguid teostavatel ettevõtjatel tekivad väga suured maksuvabad käibed. Nagu muugi maksuvaba käibe puhul ei ole väärtpaberi võõrandamisest tekkiva maksuvaba käibega seotud kuludelt võimalik sisendkäibemaksu maha arvata.[47] Juhul, kui enda nimel ostetakse ja müüakse väärtpabereid suurtes kogustes, siis võib osutuda väga keeruliseks iga konkreetse väärtpaberiühiku soetusmaksumuse ja müügihinna leidmine. Maksustatava väärtuse leidmist ei reguleeri seadus ning puudub ka sellekohane maksuhalduri juhend.

2006. aasta novembrikuus olid nõupidamisel maksu- ja tolliameti ja Eesti Pangaliidu esindajad, kus kooskõlastati teenuste hulk, mille puhul ei ole otsest seost konkreetse väärtpaberi tehinguga:

1) väärtpaberikonto hooldustasu, kui konto on tühi või kui kontol on väärtpabereid;
2) väärtpaberikonto väljavõtte tasu.

Samuti lepiti kokku finantsteenused, mis on vastupidiselt seostatavad konkreetse väärtpaberi tehinguga ja seega ei ole käibemaksuga maksustatavad:

1) väärtpaberikonto avamise ja sulgemise tasu;
2) väärtpaberikonto ülekandetasu;

[46] Lind, K., „Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses.“, 9 *Juridica* (2007), nr 9, 639-650, lk 646.
[47] Kägi, K., Võimre, U., *Käibemks* (Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 2007), lk 174.

3) maakleritasu;
4) pandikonto avamise tasu (finantstagatise seadmise korral);
5) väärtpaberite ülekandmine kogu väärtpaberikonto jäägi ulatuses, kaasaarvatud juhul, kui ülekanne toimub ühe isiku kahe erineva väärtpaberikonto vahel;
6) väärtpaberite haldamine, mis seisneb tehingute tegemises, mitte hoidmises.

Samal nõupidamisel otsustati, et juhul, kui finantsteenus on tavakorras maksuvaba, siis on ta maksuvaba ka elektroonilisel teel osutatuna, nagu näiteks internetipanga kaudu. Põhimõte seisneb selles, et teenuse osutamise koht iseenesest ei muuda osutatava teenuse maksukäsitlust.[48]

Varasema käibemaksuseadus redaktsiooniga võrreldes on laiendatud maksuvabastust investeerimisfondide ringile, enam ei sõltu maksuvabastus nende asutamise vormist. Maksuvabastust võimaldatakse nii avalikele, avatud kui ka kinnistele fondidele lähtuvalt nende sisulisest tegevusest.

Käesolevas alapeatükis analüüsis autor finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Eestis. Eelpool toodut kokku võttes saab öelda, et finantsteenuste maksuvabastusega kaasneb sisendkäibemaksu mahaarvamise piirang, mis seab finantsteenuseid osutava äriühingud teistega võrreldes ebavõrdsesse olukorda, põhjustades nii juriidilisi kui ka majanduslikke turumoonutusi. Seega vajab finantsteenuste maksuvabastus detailsemat määratlemist näiteks käibemaksuseaduse rakendusjuhise näol. Konkreetne juhend aitaks äriühingutel suurendada õiguskindlust.

2.2. Finantsteenuste maksustamine Soomes

Finantsteenused vabastati Soomes käibemaksust praktilistest ja poliitilistest motiividest lähtuvalt. Ühe olulisema probleemina võib sarnaselt Eestiga välja tuua finantsteenuste maksustatava väärtuse määratlemise keerukuse. Kui tavatehingute puhul on maksubaasiks ostja poolt makstud tasu ilma käibemaksuta, siis intressil ja vaheltkasul

[48] Elling, T., „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamisest“, *Eesti Majanduse Teataja* (2008), nr 4, 16-23, lk 18-19.

põhinevate teenuste puhul on väga keeruline maksustatavat väärtust määrata. Finantsteenuste mittevabastamine käibemaksust oleks pannud Soome äriühingud finantsturul võrreldes teiste liikmesriikide juriidiliste isikutega nõrgemasse seisu, rikkudes nende konkurentsivõime.

Maksuvabastus laieneb ka finantsteenustele, mida pangad või muud finantsasutused tellivad väljast, kui sooritatakse maksuvabale finantsteenusele iseloomulikke ja olulisi funktsioone. Siinjuures ei oma tähtsust ei teenust osutava juriidilise isiku tüüp ega teenuse osutamise viis, olgu see elektrooniline, automaatne või käsitsitehtav. Otsustamisel tuleb lähtuda teenuse olemusest. Käibemaksudirektiiv annab võimaluse valikuõiguse alusel finantsteenuste vabatahtlikuks maksustamiseks, kuid erinevalt Eestist Soome vabatahtlikku maksustamise võimalust ei anna.

Krediidi andmise ja haldamise puhul on Soomes sarnaselt Eestiga maksuvabastuse mõju alt välja jäetud võlgade sissenõudmine. Sellised teenused nagu laenu andmine, krediidivahendus ja krediiditehingud, kreeditoridele kliendi nimel tagatise andmine, järelmaksumüük, võlgade ülesostmine ja krediitkaardikompaniide poolt kaarte aktsepteerivatele jaemüüjatele pakutav teenus on maksuvabad. Krediidihaldus kuulub käibemaksustamisele, kui seda ei teosta algne krediidiandja.[49] Selle kohta on Soomes olemas ka kohtulahend. Krediidiasutus haldas koostöölepingu alusel teise äriühingu klientidega sõlmitud finantseerimislepinguid. Haldamisteenus hõlmas ka lepingu- ja müügireskontro pidamist ning võlgade sissenõudmist. Soome Riigikohus tegi otsuse KHO 30.3.1995 T 1306[50], kus teenust ei loetud maksuvabaks finantseerimisteenuseks, kuna haldamisteenust osutav krediidiasutus ei olnud ise krediidiandja.

Maksetehingute, tagatiste ja rahaga seonduvate teenuste maksuvabastuse tõlgendamine Soomes ei ole probleeme tekitanud ning Riigikohus on teinud ainult mõned otsused maksetehingute kohta, kus ilmnevad selgelt Euroopa kohtu tõlgenduste mõjud. Soomes

[49] Hokkanen, M., "*Consumption Taxation and Financial Services",* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 307.
[50] Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö, <www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/1995/199501306> (20.01.2011).

on olemas Maksuameti eelotsus KVL 20.9.200 N:97[51], kus äriühing pakkus kolmele pangale allhankena maksetehingutega seonduvaid teenuseid. Äriühing pidas klientide kassaarvestust, tegeles vahetusraha tellimustega ning hoolitses sularaha vastuvõtmise, pakkimise ja üleandmise eest. Tal lasus tervikvastutus pankade poolt ostetavate teenuste eest ning ta oli ka hallatava sularaha omanik. Tervikuna vaadeldi seda kui maksetehingut.

Juhul, kui rahaga seonduvad erilised, eraldiseisvad ja olulised teenused on need loetud maksuvabadeks ning õiguslikud ja majanduslikud mõjud nende tõlgendamisel on olnud primaarsed. Erinevalt Eestist on Soome kehtestanud maksuvabastuse valuutavahetusega seotud teenustele nii iseenda nimel kui ka kliendi jaoks ning see hõlmab ka uuemaid valuutavahetusviise, milleks on valuutaoptsioonid ja valuutafutuurid.

Äriühingutele, kes emiteerivad aktsiaid kapitali kaasamiseks, on selgusetu, kas aktsiate emiteerimine märkijatele (oma aktsionäridele) on teenuse osutamine või on tegemist lihtsalt kapitali kaasamisega. Äritegevuse huvides kapitali kaasamisega seotud tehingud jäävad käibemaksu reguleerimisalast välja ning sellega kaasneb ka õigus kapitalikaasamisest tulenevate kulude mahaarvamisele. Vastavalt Riigikohtu 21.03.2001 otsusele nr 514[52] ei ole aktsiate emiteerimine finantsteenus, vaid pelgalt vahendite soetamine ettevõtte enese jaoks ning seega väljaspool käibemaksu kohaldamisala.[53] Maksuvabastus kehtib ainult otseselt kapitalisoetusega seonduvatele tasudele (siia ei kuulu nõustamis- ja muud sarnased tasud). Kui äritegevuse käigus on põhitehinguks aga hoiuste vastuvõtt ja nendelt intresside maksmine, on hoiustaja poolt müüdav teenus hoius, mida käsitletakse maksuvaba käibena ning millega kaasneb keeld maha arvata ka tehinguga seonduvate kaupade ja teenuste ostmisel tasutud käibemaksu.

Erinevalt Eestist on Soomes aktsiate ja väärtpaberite mõiste piiritletud väga üldjooneliselt ning hõlmab osalust äriühingutes ja ühendustes, võlakirju, aktsiaid, osi ja

---

[51] Verohallinto, 20.09.2000 no 97, <www.vero.fi/?article=402&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,404&language=FIN> (20.01.2011).

[52] Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö, <www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2001/200100514> (20.01.2011).

[53] Hokkanen, M., ”*Consumption Taxation and Financial Services”,* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 311.

tuletislepinguid nagu futuurid ja optsioonid, kui need on seotud väärtpaberi või vääringuga. Väärtpaberitena käsitletakse ka investeerimisfondide aktsiaid, millega on võimalik teostada maksuvabasid tehinguid. Maksuvabastus kehtib nii börsinimekirja kantud kui kandmata väärtpaberitele. Kaubafutuurid ja -optsioonid on maksustatavad.[54]

Soomes on maksuvabaks määratletud väärtpaberikauplemise osas palju õiguspraktikat. Soome Maksuameti otsus KVL 29.8.2007 nr 35[55] puudutab väärtpaberi müügiga seotud vahendustasu määratlemist maksuvabaks väärtpaberiteenuseks. Äriühing tegeles muu hulgas ka kapitalisoetamisega väiksematele kasvupotentsiaali omavatele väikeäriühingutele. Tema poolt pakutav teenus jagunes kolmeks tegevuseks:

1) kapitali soetamine kasvupotentsiaali omavatele äriühingutele;
2) selle äriühingu äritegevuse arendamine ja aktsiate väärtuse suurendamine;
3) äriühingu aktsiate müük,

ning kuigi need tegevused olid kaetud iseseisvate lepingutega, vaadeldi aktsiatehingu teostamiseks sooritatud vahendustegevusi ja vahendustasu ühtse tervikuna. Vahendustasu käsitleti kui hüvitist teenuste eest, mille abil äriühing viis väärtpaberitehingu osapooled kokku tehingu sooritamiseks ja korraldas tehingu teostumise.

Väärtpaberitehingute kohta on ka Maksuameti otsus KVL 13.09.2006 N:57[56], kus äriühing pakkus tuletisväärtpaberlepingu alusel klientidele elektri hinna kaitseteenust tuletisväärtpaberitoodetega omaenda nimel, kuid klientide arvelt. Sellise lepingu eeliseks oli elektri hind, kuid tuletisväärtpaberileping ei viinud elektri tarnimiseni. Tuletisväärtpaberitehingu selgituse lõpptulemusena määratleti sellist teenust kui maksuvaba väärtpaberitehingut, sõltumata sellest, kas kulude debiteerimine või hüvitamine esitati kliendile samal arvel koos elektrimüügiga. Äriühingu poolt pakutav

---

[54] Hokkanen, M., ”*Consumption Taxation and Financial Services”,* Volume 88b, (IBFD 2003) 303-318, p 308.
[55] Verohallinto, <www.vero.fi/?article=5704&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,742&language=FIN> (20.01.2011).
[56] Verohallinto, <www.vero.fi/?article=5042&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,705&language=FIN> (20.01.2011).

tuletisväärtpaberitehingute vahendusteenus olukorras, kus klient andis otsustusõiguse tehingu eest äriühingule, loeti maksuvabaks tuletisväärtpaberite vahendusteenuse müügiks.

Sarnaselt Eestile ei kehti Soomes aktsiate ja väärtpaberitega seotud nõustamise ja teabejagamisteenustele maksuvabastust. Soome Riigikohus on arvanud otsusega KHO 18.01.2001 70[57]maksuvabaks börsi poolt börsispekulantidele ja maakleritele osutatavad teenused. Maksuvaba väärtpaberitehinguna käsitletakse ka börsi poolt teostatavat aktsiate ja tuletisväärtpaberite kliiringut (vastastikuste maksekohustuste tasaarveldus). Maksustamisele kuulub aga aktsiate ja muude väärtpaberite konsulteeriv haldamine ja hoidmine, mille kohta on olemaks ka Riigikohtu otsus KHO 11.12.2001 T 3069[58], kus klient andis vara haldamist puudutava lepinguga määratletud kontodel olevad väärtpaberid teisele äriühingule haldamiseks. Haldav äriühing andis kliendile investeerimisnõu, otsused tegi klient alati ise. Haldav äriühing võis kliendi poolt antud juhiseid vahendada ka börsil tegutsevatele väärtpaberivahendajatele. Käsuliin tekkis siiski kliendi ja väärtpabervahendaja vahel, kes esitas arve ka otse kliendile. Sellist haldamisteenust ei käsitleta ühtse terviku väärtpaberiteenusena, vaid tegemist on maksustatava nõustava teenusega.

Väärtpaberitega haldamisega seotud teenused võivad olla:

1) täieliku volitusega – väärtpaberi haldajal on õigus teostada väärtpaberitehinguid lisavolitusteta;
2) konsulteeriv väärtpaberite haldamisteenus – väärtpaberitehingu teostamiseks on vajalik eraldi volitus;
3) investeerimisnõustamine – tehingute teostamine ei ole lubatud.

Täieliku volitusega sooritatud teenus on maksuvaba. Konsulteerivat haldamisteenust käsitletakse senise õiguspraktika alusel maksustatava teenusena. Sarnaselt Eestile on

[57] Oikeuskäytäntö, Oikeusministeriö, <www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2001/200100070> (20.01.2011).
[58] Oikeuskäytäntö, Oikeusministeriö, <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2001/200103069> (20.01.2011).

Soomes probleemiks ebapiisav väärtpaberitega seotud teenuste määratlemine ning juhendite puudumine.

Kui Eesti KMS loetletakse ühe maksuvaba finantsteenusena investeerimisfondi valtsemise, siis Soomes käsitletakse käibemaksuseadusest tulenevalt avatud investeerimisfondi osakuid väärtpaberitehingutena ning enda arvel või kliendi arvel sooritatud tehingud investeerimisfondide osakutega on maksuvabad. Haldus- ja andmetöötlusteenuste osutamine on sarnaselt Eestiga üldjuhul maksustatav. Välja arvatud juhul, kui teenust osutatakse käibemaksugrupi liikmete (registreeritud ühe käibemaksukohustuslasena) vahel. Sellisel juhul on tegemist ettevõttesisese teenusega ja see ei kuulu maksustamisele.

Investeerimisühing erineb investeerimisfondist selle poolest, et fond ja seda haldav fondivalitseja on erinevad juriidilised isikud. Investeerimisühingu tegevusalaks on investeerimisteenuste osutamine (väärtpaberportfelli valitsemine). Fondivalitseja tegevuse iseloom määratletakse investeerimisühingu tegevusest eraldiseisvalt. Fondivalitseja tegeleb osaliselt ka teiste teenustega. Investeerimistegevuse määratlemine on põhjendatud, kuna fondivalitsejal on isiklik huvi, et fond kasvaks tema investeerimise tagajärjel. Soome Maksuamet on teinud kapitalinvesteerimisühingu haldamisteenuste osas otsuse KVL 12.12.2007 N:57[59]. Usaldusühingu, mis kuulus kapitaliinvesteerimisfondi struktuuri, eesmärgiks oli moodustada, säilitada ja valitseda väärtpaberiportfelli. Kapitaliinvesteerimisfond valitses usaldusühingut (oli täisosanik), kiitis heaks usaldusühingu hääleõiguseta osaniku ning otsustas usaldusühingu investeeringute tegemiste eest selle investeerimispoliitika põhimõtte järgi. Kapitaliinvesteerimisfond ostis usaldusühingu valitsemiseks vajaminevad teenused allhankena Soomest ja välismaalt. Kuna kapitaliinvesteerimisfond korraldas usaldusühingu valitsemist terviklikult, moodustas selline tegevus tema seisukohast omaette terviku, millel oli eriline ja oluline osa kapitaliinvesteerimisfondi tegevuses. Valitsemisteenused, mida ta ostis allhanketeenusena, moodustasid samuti omaette ning erilise ja olulise osa kapitaliinvesteerimisfondi maksuvabast tegevusest.

[59] Verohallinto, <http://www.vero.fi/?article=6036&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,742&language=FIN> (20.01.2011).

Kapitaliinvesteerimisfond ei pidanud maksma ka pöördmaksustamist puudutava reegli järgi käibemaksu välismaalt ostetud teenuste eest.

Soome Riigikohus on teinud otsuse KHO 02.10.2006 T 2534[60] allhankena ostetud väärtpaberiportfelli haldamise teenuse kohta. Fondivalitseja valitses muu hulgas peamiselt Venemaa aktsiatesse investeerivat fondi. Tema investeerimisnõustajana tegutses Cayman`i saartel registreeritud äriühing põhiliselt Moskvas asuvas kontoris. Kuna äriühingul puudus Soome Rahandusministeeriumi poolt väljastatav tegevusluba investeerimisteenuse osutamiseks Soomes, ei saanud ta iseseisvalt otsustada fondi investeeringute eest. Fondivalitseja pidi kõik investeerimisotsused heaks kiitma. Fondivalitsejal puudus vajalik oskusteave Venemaa investeerimisturu kohta ning praktikas kiitis ta alati äriühingu poolt tehtud investeerimisettepanekud heaks. Äriühingu poolt fondivalitsejale müüdud nõustamisteenus oli seotud väärtpaberportfelli haldamisega, moodustades omaette seisva ning erilise ja olulise osa maksuvabast investeerimistegevusest. Kuna äriühingu poolt fondivalitsejale müüdud nõustamisteenus oli osa maksuvabaks loetud nõustamisest, ei pidanud fondivalitseja maksma ka pöördmaksustamist puudutava reegli järgi käibemaksu välismaalt ostetud teenuse eest.

Soome Riigikohtu otsusega KHO 25.04.2003 N:T 1042[61] on antud lahend kaasusele, mis on seotud investeerimisfondi arveldusagendi tegutsemisega ning lisaks ka investeerimisfondi haldamisega. Riigikohus leidis, et kuna arveldusagendi tegevus tervikuna oli seotud väärtpaberitehingu lõpuleviimisega ning sellega muutus ka tehingupoolte õiguslik ja majanduslik positsioon, siis oli tegemist erilise ning olulise osaga maksuvabast väärtpaberikauplemisest. Arveldusagendi tegevused, mis olid seotud kliendi fondiosakute säilitamise, hoidmise ja haldamisega, määratleti maksustatavaks tegevuseks hoolimata sellest, et tegevuse objektiks olid väärtpaberitega võrdsustatud fondiosakud. Samas kohtulahendis käsitleti ka kontohalduri teenuseid. Investeerimisfondi poolt sooritatud kontohaldus moodustas omaette terviku, millel oli eriline ja oluline osa investeerimisfondi maksuvabas tegevuses ning seepärast käsitleti kontohaldust ka maksuvaba teenusena.

[60] Korkein hallinto-oikeus, <www.kho.fi/paatokset/37272.htm> (20.01.2011).
[61] Oikeuskäytäntö, Oikeusministeriö <www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/muut/2003/200301042> (20.01.2011).

Käesolevas alapeatükis analüüsis autor finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Soomes. Eelpooltoodut kokku võttes saab öelda, et maksuvabade finantsteenuste (eelkõige väärtpaberitehingute) mõiste on osaliselt tõlgendamise küsimus. Viimaste aastate õiguspraktikas on maksuvaba finantsteenuse tõlgendamine laienenud allhangetele, kui allhanketeenus on moodustanud omaette seisva, erilise ja olulise osa tegelikust finantsteenusest. Kokkuvõtteks võib tõdeda, et väärtpaberitehingutega seotud tegevused on maksuvabad järgmistel juhtudel:

1) investeerimisfondide tegevus ja sellega seotud omaette, eriline ja oluline teenus;
2) täieliku volitusega portfellihaldus ja kapitali soetamine;
3) väärtpaberitehingute vältimatud ja sellega vahetult seotud teenused.

Finantsteenuste maksuvabastusega on kaasnenud probleemne olukord, kus maksuvaba finantsteenus moodustab osa maksustatavast teenusest ning kui selle eest makstakse ainult üks tasu, tekib küsimus, kas tehing on maksustatav, osaliselt maksustatav, maksuvaba või osaliselt maksuvaba. Sellistel juhtudel tuleb lähtuda osutatud põhiteenusest ning kogu finantsteenuse maksustamisel lähtutakse põhiteenuse maksustamisest.

Sarnaselt Eestile vajab ka Soome ajakohast juhendit, kuna finantsteenuste mõiste määratlemine eeldab kõrgel tasemel tõlgendamisoskust, sest tegemist on väga mitmetahulise tegevusalaga.

KOKKUVÕTE

Hetkel kehtiv käibemaksudirektiiv ja Eesti ning Soome siseriiklikud õigusaktid ei anna ammendavat loetelu finantsteenustest. Lisaks on käibemaksudirektiiviga jäetud maksumaksjale valikuvõimalus teatud finantsteenuste vabatahtlikuks maksustamiseks liikmesriikides, mis toob kaasa neutraalsuse põhimõtte moonutuse.

Töö eesmärk oli analüüsida finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Eestis ja Soomes. Selleks, et eesmärki saavutada, püstitati neli uurimisülesannet.

Esimeseks kaheks uurimisülesandeks oli anda ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Eestis ning Soomes, keskendudes maksuvabadele finantsteenustele. Nii Eestis kui Soomes on finantsteenused määratletud nende olemuse, mitte aga osutaja, tarbija või osutamise viisi järgi. Probleemina saab mõlema riigi puhul välja tuua osateenuste rohkuse, millest finantsteenused koosnevad ning need ei ole ka kummagi riigi käibemaksuseaduses defineeritud. Esimesed kaks uurimisülesannet töös said täidetud.

Kolmas uurimisülesanne oli analüüsida finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Eestis. Analüüsi tulemusel jõudis autor järelduseni, et finantsteenuste maksuvabastusega kaasneb sisendkäibemaksu mahaarvamise piirang, mis seab finantsteenuseid osutavad äriühingud teistega võrreldes ebavõrdsesse olukorda, põhjustades nii juriidilisi kui ka majanduslikke turumoonutusi ning rikub neutraalsuse põhimõtet. Finantsteenuste maksuvabastus vajab detailsemat määratlemist näiteks KMS `i rakendusjuhise näol, mis suurendaks ka õiguskindlust.

Neljas uurimisülesanne oli analüüsida finantsteenuste maksustamise põhimõtteid Soomes. Analüüsi tulemusel jõudis autor järelduseni, et Soomes on maksuvabade finantsteenuste mõiste suurel osal tõlgendamise küsimus. Maksuvabastuse tulemusel

tekkinud probleemiks on olukord finantsteenuse maksustamise valikul, kui ühe tasu eest pakutav teenus hõlmab nii maksustatavat kui maksuvaba finantsteenust. Sarnaselt Eestile vajaks Soome rakendusjuhist, kus on finantsteenused detailselt määratletud. Selline juhend minimeeriks tõlgendamise vajaduse.

Autor on arvamusel, et finantsteenuste maksustamise regulatsioonid vajavad reformimist, kuna ei saa normaalseks pidada olukorda, kus kohtulahendid on muutunud käibemaksudirektiivist ja siseriiklikest õigusnormidest olulisemaks õigusallikaks. Autori arvates oleks mõistlik laiendada olemasolevat maksuvabastuse ulatust äriühingute vaheliste (B2B) tehingute puhul. Maksuvabastused tuleks selgelt defineerida, et liikmesriigid saaksid neid ühesugustel alustel rakendada. Maksuvabastuse laiendamisele lisanduks ka kõikidele liikmesriikidele vabatahtliku maksustamise võimaluse rakendamine. Eelpool nimetatud muudatustega kaasneks olemasolevate turumoonutuste minimaliseerimine ning muudatused aitaks tagada neutraalse maksustamise põhimõtet.

Lõputöö eesmärk saavutati. Autor andis ülevaate finantsteenuste mõistest ja olemusest, analüüsis nende maksustamise põhimõtteid Eestis ja Soomes ning tõi välja hetkel kehtivast käibemaksusüsteemist tulenevad probleemid praktikas.

SUMMARY

The diploma thesis is written on the topic „Value added taxation of financial services based on the example of Estonia and Finland“. It is written in Estonian and it contains 41 pages. There are 34 sources used in this work, which all have the references within the text. The topic itself is very important as since 2008 the European Union has been updating the definition of services exempted from the value added taxes. There are some problems that have appeared in the regulation of taxing the financial services and the present diploma thesis is also giving an overview about them.

The purpose of this thesis is to analyze, how the financial services are taxed with the value added taxes in Estonia and Finland. To achieve this purpose, the author set the following examination goals:

1) to give an overview of the terms and essence of the financial services in Estonia;
2) to give an overview of the terms and essence of the financial services in Finland;
3) to analyze the principles of the financial services` taxation in Estonia;
4) to analyze the principles of the financial services` taxation in Finland.

As the research methods the qualitative analysis and method of synthesis were used.

The author came to conclusion, that there are some serious deficiencies appearing in the regulation of financial services. The main problems are involved with the old and insufficient terms and with the phrases in the directive that need expounding. Otherwise they are causing both juridical as well as economical deformations in the market. The application of exemption from value added taxes has brought along different interpretations by different countries and also the growth of court cases. The author

thinks that the directive and the law of value added tax deriving from it should be amended. In order to avoid the deformations of the market, the taxation of the financial services with the value added tax should get reformed, expanding the present exemption to the B2B transactions and applying the opportunity of voluntary taxation in the member countries.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, 28. november 2006, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, ELT nr L 347, 11.12.2006.

Euroopa Nõukogu kuues direktiiv 77/388/EMÜ, 17. mai 1977, kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta – ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas, EÜT nr L 145, 13.06.1977.

K. Tipke, J. Lang. Steuerrecht. 16. tr. Köln: Schmidt, 1998.

Käibemaksuseadus, 10.12.2003, jõustunud vastavalt §-le 50 - RTI 2004,41,278…RTI 10.12.2010.

Krediidiasutuste seadus, 09.02.1999, jõustunud vastavalt §-le 42 - RTI 2000,35,222…RTI 21.12.2010,3.

Lehis, L., Lind, K., *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne* (Tartu: Casus, 2003).

Lind, K., „Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, 9 Juridica (2007), nr 9.

Eesti väärtpaberite keskregistri seadus, 14.06.2000, jõustunud 01.01.2001 – RTI 2000, 57, 373...RTI 2003, 51, 355.

Eesti väärtpaberite keskregistri pidamise kord, 28.12.200 nr 116, jõustunud 01.06.2002 – RTL 2000, 139, 2210.

Erastamisväärtpaberite väljaandmise ja kasutamise kord, 22.04.1997 nr 82, jõustunud 19.05.1997 – RTI 1997, 32, 512...RTI 2001, 69, 416.

Väärtpaberituru seadus, 17.10.2001, jõustumine 01.01.2002, osaliselt 01.05.2004 – RTI 2001,89,532...RTI 21.12.2010,6.

Commissioners of customs & Excise v First National Bank of Chicago, Case No C-172/96, Judgment, 14.07.1998, para 45.

Võlaõigusseadus, 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RTI 2001, 81, 487...RTI 04.02.2011,2.

Zirnask, V., *Väärtpaberite teejuht* (Tallinn: Eesti Päevalehe AS, 2008).

Zirnask, V., Liikane, K., *Raha, pangad ja finantsturud. II osa.* (Tallinn: Coopers & Lybrand, 1996).

Investeerimisfondide seadus 14.04.2004, jõustunud 01.05.2004 – RTI 2004, 36, 251...RTI 24.03.2011,1.

Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, 28. november 2006, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, ELT nr L 347, 11.12.2006.

Edita Publishing Oy, "Arvonlisäverolaki" (1993), <www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1993/en19931501.pdf> (08.02.2011).

Hokkanen, M.,"*Consumption Taxation and Financial Services",* Volume 88b, (IBFD 2003).

Verohallinto, Julkaistut ennakkoratkaisut 11.04.2001 no 36/2001, <www.vero.fi/?article=287&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,403&language=FIN> (20.01.2011).

Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö,
<www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/muut/2000/200000067> (20.01.2011).

Kägi, K., Võimre, U., *Käibemaks* (Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 2007).

Rahandusministeerium, „Rahandusministeeriumi kommentaaridega käibemaksuseadus“ (seisuga 01.04.2011), <http://www.fin.ee/index.php?id=280 >, kasulikud viited, 01.04.2011.

Elling, T., „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamisest“, *Eesti Majanduse Teataja* (2008).

Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö,
<www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/1995/199501306> (20.01.2011).

Verohallinto, 20.09.2000 no 97,
<www.vero.fi/?article=402&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,404&language=FIN> (20.01.2011).

Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö,
<www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2001/200100514> (20.01.2011).

Verohallinto,
<www.vero.fi/?article=5704&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,742&language=FIN> (20.01.2011).

Verohallinto,
<www.vero.fi/?article=5042&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,705&language=FIN> (20.01.2011).

Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö,
<www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2001/200100070> (20.01.2011).

Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö,
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2001/200103069> (20.01.2011).

Verohallinto,
<http://www.vero.fi/?article=6036&domain=VERO_MAIN&path=5,40,372,374,742&language=FIN> (20.01.2011).

Korkein hallinto-oikeus, <www.kho.fi/paatokset/37272.htm> (20.01.2011).

Oikeuskäytäntö Oikeusministeriö <www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/muut/2003/200301042> (20.01.2011).